

תולדות עם ישראל

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לבתי ספר עצמאיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	שאלות תלויות קטע	—	(26×1)	—	26 נקודות
פרק שני	—	שאלות נושאים — סוגיות נבחרות בתולדות עם ישראל	—	(18×3)	—	54 נקודות
פרק שלישי	—	שאלות קצרות על מושג מתכנית הלימודים כולה	—	(5×4)	—	20 נקודות
				סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (26 נקודות)

בחר שאלה אחת מן השאלות 1-2, וענה על כל הסעיפים בשאלה שבחרת (26 נקודות).

1. היציאה מן החומות

הדיירים שזכו בהגדלה בדירות החדשות ב"משכנות שאננים" קיבלו, כל אחד, עם כניסתו לביתו, פנקס תקנות ובו שלוש עשרה תקנות:

א. לא יפתח השוער את דלתי הבית לאנשים, כי אם ברשות הגבאים או בכתב רישיון אשר יתנו בידי השוער.

ב. לעת ערב כבוא השמש יסגור השוער את דלתות שערי משכנות שאננים, ולא תיפתחנה עד הבוקר בצאת השמש, כי אם לעת ההכרח.

ג. כל האורחים הבאים לראות את משכנות שאננים – ייכתב שמם בספר.

ד. לא ילין איש זר בתוך הבתים האלה, וגם הקרובים ליושבי משכנות שאננים לא ילינו, כי אם לעת ההכרח.

ה. כל איש ואיש מיושבי משכנות שאננים יצווה על עושי רצונו לטהר את ביתו בכל יום ויום מכל אשפה ומכל דבר אשר איננו טהור, וגם להזות מים טהורים על פני רצפת חדרי ביתו לכל הפחות פעם אחת ביום.

ו. כל איש ואיש מיושבי משכנות שאננים יצווה על אנשי ביתו לבלתי השלך כל אשפה לפני הבית חוצה, ויטהרו את המקומות סביב למשכנותם, וישליכו האשפה למקום המוכן לו ויכסו אותו תכף ומיד.

ז. כל הבורות והבכרות שיש בהן מים, סגורות תהיינה, לא תיפתחנה כי אם בעת אשר יבואו אנשי הבית לשאוב מים. והמפתחות תהיינה תחת ידי הגבאים ולא יבוא איש זר מחוץ לבית לשאוב מים מתוך הבורות והבכרות.

ח. בכל יום ויום אחר לימוד פרק משניות יאמר אחד קדיש דרבנן עבור נשמת הגביר המנוח ר' יהודא טורא ע"ה, ולעת תקופת יום מיתתו על הציבור ללמוד משניות לזכות נשמתו, להזכיר אותו בתפילת "אדון העולמים" ולומר קדיש.

ט. צריך לטהר פעמיים בכל יום את בית הכנסת ובית המדרש, ויזרקו מים על פני הרצפה לכל הפחות פעם אחת ביום בטרם יתאספו שם הבאים להתפלל.

י. כל הנדבות אשר יתנדבו תחת יד הגבאים יהיו לצרכי בית הכנסת ובית המדרש ולכל צורכי תיקון הבתים.

יא. ארון אחד עם חור צר ישימו מימין לפתח בית הכנסת לתת שמה את כל כסף הצדקות אשר יעלה על לב איש להביא למשכנות שאננים, והיה בראותם כי רב הכסף יוציאום הגבאים לצרכי הנזקקים.

יב. בית הטבילה ומקווה המים צריך להיות נקי מכל לכלוך, ולא ייראה שם שום דבר לכלוך וטיט.

יג. אין ליושבי משכנות שאננים שום טענות חזקה על בתי המשכנות הנזקקים.

"ספר התקנות" מסתיים בפנייה לתושבים: "הישמרו לכם לבלתי הפר ברית אחים לבל יצאו ריב ומדון ביניהם. דרשו שלום אחיכם בכל מדרך כף רגליכם ובכל מעשי ידיכם, וישבתם לבטח במשכנותיכם".

(מתוך: י' גליס, שכונות בירושלים – פרשת בנייה והתפתחותה של העיר החדשה שמחוץ לחומות,

המכון לחקר ירושלים, תשמ"ח, עמ' 22-23)

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

/המשך בעמוד 3/

- א.** כמה מהתקנות נקבעו בגלל בעיות שהמתיישבים ב"משכנות שאננים" נאלצו להתמודד עמן. על פי מה שלמדת, ציין את אחת הבעיות האלה. כתוב בלשונך שתיים מן התקנות שנועדו להתמודד עם הבעיה שציינת. (9 נקודות)
- ב.** מהתקנות אפשר ללמוד על אורח החיים של המתיישבים ב"משכנות שאננים". ציין מה אפיין את אורח החיים של המתיישבים כפי שמשתקף בתקנות, והצג שתי תקנות שאפשר ללמוד מהן על אורח חיים זה. (9 נקודות)
- ג.** על פי מה שלמדת, ציין את שמה של שכונה נוספת שהוקמה מחוץ לחומות העיר העתיקה, ותאר את תהליך ההקמה שלה. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

2.

הסכם השילומים

הסכם השילומים עם גרמניה עלה לדיון הציבורי בישראל בראשית שנות החמישים של המאה העשרים. שר החוץ באותה עת היה משה שרת, והוא מילא תפקיד מרכזי בקידום הנושא. בדיון שהתקיים בממשלה בנוגע להסכם השילומים הוא טען שהמדינה צריכה לשבור את החרם המוחלט על גרמניה.

בהמשך דבריו העלה שרת נימוקים בזכות משא ומתן עם גרמניה. נימוק אחד שהעלה היה שאסור לממשלה לטעון כי פיצויים שידרשו תובעים פרטיים הם עניינם הבלעדי, "וישיגו מה ששיגו". לדבריו לא ייתכן שהממשלה תפקיר "את האינטרסים של אזרח אחד", קל וחומר כשמדובר באזרחים שהגיעו לארץ בעירום ובחוסר כול, ושיכולים עתה לקבל כסף הנחוצ למחייתם". אסור לנו, הדגיש, "לנהוג באדישות כלפי אזרחים אלה, ולהעמיד פנים כאילו אין זה נוגע לנו". נימוק נוסף שהציג היה שמדינת ישראל היא הגואל היחיד של הרכוש הרב שאין לו גואל – "רכוש נפקדים ורכוש קהילות, שאולי במקרים רבים אפשר להצילו רק על ידי הכלל היהודי".

שרת התנגד לדעה שרווחה באותה עת בקרב חלקים ניכרים מן הציבור, ולפיה אפשר לקבל פיצויים מהגרמנים בלי לשאת ולתת עמם. חסידי הדעה הזאת, ביניהם אנשי מפ"ם ואנשי חירות ומפלגות שהתנגדו להסכם השילומים, קיבלו את העיקרון שחובת הגרמנים היא לפצות את העם היהודי, אך הם שללו את קבלת הפיצויים מכול וכול, אם כדי לקבלם יידרש לקיים משא ומתן ישיר, שכן 'כל הנוגע בטמא – טמא'.

שרת הדגיש כי אי-אפשר להשיג פיצויים בלי לנהל משא ומתן ישיר עם הגרמנים. לדבריו "כל התחכמות לא תועיל, כל ניסיון להערים על המציאות לא יועיל בשום פנים ואופן".

(מעובד על פי: י' ויץ, "משה שרת והסכם השילומים עם גרמניה 1949-1952",

קתדרה, 115, עמודים 166-167, ניסן תשע"ה)

א. על פי מה שלמדת, מה היה הסכם השילומים? (8 נקודות)

ב. כתוב על פי הקטע נימוק אחד שהעלה משה שרת בעד הסכם השילומים,

והצג נימוק אחר שלמדת עליך, שהעלו התומכים בהסכם זה. (9 נקודות)

ג. על פי הקטע, הצג את הדעה שמשה שרת התנגד לה.

על פי מה שלמדת, הסבר ממה נבע החשש של המתנגדים להסכם השילומים. (9 נקודות)

פרק שני (54 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 3-6 (לכל שאלה – 18 נקודות).

3. תנועת המוסר

- א.** רבי ישראל מסלנט הקים את תנועת המוסר. הסבר שני גורמים להקמת התנועה.
פרט שניים מעיקרי שיטתו של רבי ישראל מסלנט. (6 נקודות)
- ב.** תאר את פעולתיו של רבי ישראל מסלנט בחיזוק התורה והמוסר ובענייני ציבור.
סך הכול – שלוש פעולות. (6 נקודות)
- ג.** תאר שניים מעיקרי שיטתו של אחד ממשיכי הדרך של תנועת המוסר. (6 נקודות)

4. היהודים בארצות האסלאם

- א.** תאר תמורה אחת שחלה במעמד המדיני של היהודים באחת ממדינות האסלאם בשנים 1800-1950, ותאר את מצבם הכלכלי באותה מדינה. (9 נקודות)
- ב.** רבנים מארצות האסלאם פעלו לחיזוק התחום הרוחני בקהילותיהם.
בחר שניים מהם, ותאר שתי פעולות שעשה כל אחד מהם בתחום זה (סך הכול – ארבע פעולות). (9 נקודות)

5. פרעות תרצ"ו-תרצ"ט

- א.** בשנים תרצ"ו-תרצ"ט נקטו הערבים בארץ-ישראל פעולות איבה נגד היהודים ונגד הבריטים.
תאר שלוש פעולות כאלה. (6 נקודות)
- ב.** תאר שתי דרכי התמודדות של היישוב היהודי בארץ עם הפרעות בתקופה זו. (6 נקודות)
- ג.** תאר שתי פעולות או תכניות של הבריטים בתקופה זו הנוגעות לגורל ארץ-ישראל.
(6 נקודות)

מלחמת ששת הימים

6.

- א. ציין והסבר שלושה גורמים לפרוץ מלחמת ששת הימים. (6 נקודות)
- ב. הצג שינויים שחלו בגבולות של מדינת ישראל עם שלוש ממדינות ערב, בעקבות המלחמה. (4 נקודות)
- ג. הניצחון במלחמת ששת הימים השפיע על מדינת ישראל בתחומים האלה: הדמוגרפי, הכלכלי, המדיני והרוחני. הסבר את השפעת הניצחון במלחמה בשלושה תחומים. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שלישי (20 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 7-11 (לכל שאלה – 5 נקודות).

7. מי יזם את הפרדת הקהילות בהונגריה, ואילו סוגי קהילות הוקמו שם?
8. ציין את השמות של שניים מכתביו של הרב הירש, והסבר כיצד הוא יישם את הביטוי "תורה עם דרך ארץ".
9. ציין גורם אחד לעלייה השנייה. ציין רעיון מרכזי שהעולים האמינו בו, והבא דוגמה אחת לדרך שבה הגשימו את רעיון זה.
10. מתי הוקם ארגון ההגנה? ציין את התפקיד המרכזי שלו, וציין אחת מפעולותיו במהלך תקופת המנדט.
11. מתי פעל החזון אי"ש בארץ-ישראל? כתוב על שתיים מפעולותיו בתקופה זו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך